

ПРО ІНВЕНТАРИЗАЦІЮ ПРИРОДНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Романенко М. М., Романенко А. В.

*Державне управління охорони навколишнього
природного середовища в Миколаївській області
Регіональний ландшафтний парк «Приінгульський»*

Інвентаризація природних рекреаційних ресурсів територій природно-заповідного фонду (ПЗФ) є корисною для комплексної оцінки об'єкту, визначення його природного рекреаційного потенціалу, планування невиснажливого екологічного туризму.

Екологічний туризм може бути альтернативним видом господарської діяльності. Це – можливість заробляти кошти як дирекціям заповідних об'єктів, так і місцевому населенню, розвиваючи сферу послуг. Екологічний туризм сприятиме відновленню фізичних і духовних сил населення, задоволенню пізнавальних та інших потреб.

Під природними рекреаційними ресурсами в статті розуміються природні тіла, явища, процеси або окремі елементи рельєфу, які проявляються на певній території протягом визначеного часу і можуть бути використані для потреб рекреації і туризму [2].

Інвентаризація природних рекреаційних ресурсів заповідних територій, які використовуються, або можуть бути використані для розвитку екологічного туризму, сприятиме визначенню допустимих рекреаційних навантажень, плануванню невиснажливого використання території в рекреаційних цілях, проектуванню екологічних стежок, туристичних маршрутів та ін.

Результати інвентаризації будуть корисними для заповнення картки первинного обліку заповідних об'єктів (форма 1ДКПЗФ) при веденні державного кадастру територій природно-заповідного фонду, що визначено наказом Мінприроди від 16.02.05 № 67 [3].

Існує декілька класифікацій природних рекреаційних ресурсів: за видами ресурсів, за можливостями їх використання, за лікувально-оздоровчими властивостями та ін.

Рекреаційний потенціал заповідних територій з урахуванням потреб збереження природних комплексів та розвитку туризму найбільш повно врахує класифікація за видами ресурсів.

Природні рекреаційні ресурси (РР) поділяються на такі види: геологічні, геоморфологічні, кліматичні, гідрологічні, ґрунтові, фауністичні, флористичні, комплексні, енергоінформаційні [4].

Геологічні та геоморфологічні РР можна поєднати в одну групу (геолого-геоморфологічні ресурси), оскільки вони в комплексі є привабливими для рекреації. Геолого-геоморфологічні рекреаційні ресурси – це елементи геологічного середовища, поєднання різних форм і типів рельєфу, що мають психолого-естетичну, пізнавальну, медико-біологічну та іншу цінність, використовуються для відновлення фізичних і духовних сил людини [2]. Їх інвентаризація передбачає складання переліку геологічних і геоморфологічних об'єктів з детальним описом властивостей, чіткої прив'язки до місцевості, зазначення морфометричних показників та ін. (табл. 1).

Таблиця 1

**Перелік геологічних і геоморфологічних рекреаційних ресурсів
(назва об'єкту ПЗФ)**

№ п/п	Назва	Місце знаходження	Опис, параметри (висота, довжина, глибина ...)

До такого переліку можуть входити: гірські вершини, скельні масиви, придатні для альпінізму і скелелазіння, кристалічні відслонення, печери, водоспади та інші природні утворення, які є привабливими для споглядання, або технологічно обов'язковими для деяких видів туризму [1].

Додатково геоморфологічні ресурси описуються за ступенем вертикального і горизонтального розчленування території, фіксується крутизна та експозиція схилів, умови сонячного освітлення, прояв сучасних рельєфоутворюючих процесів. Зазначені характеристики можуть виступати як окремими ресурсами, так і факторами, що впливають на рекреаційну привабливість території.

Окремим пунктом для розвитку туризму доцільно інвентаризувати місця, придатні для купання, пляжі (табл. 2).

Таблиця 2

Інвентаризація пляжів _____ (назва об'єкту ПЗФ)

№ п/п	Назва пляжу	Середня довжина, м	Середня ширина, м	Опис (в т.ч. дна водойми)

Кліматичні рекреаційні ресурси сприяють відновленню фізичних і духовних сил людини, мають лікувальні властивості, що відображається через особливості мікроклімату території. З точки зору рекреації клімат необхідно характеризувати за середніми багаторічними параметрами, які вважаються комфортними для людини і сприяють відновленню здоров'я. До основних показників відносяться: річна кількість сумарної

радіації (ккал/см²), тривалість сонячного періоду (годин за рік), середні багаторічні температура повітря в січні, липні (°C), швидкість вітру (м/с), відносна вологість (%), кількість опадів (мм) та ін. [4].

Гідрологічні та гідро-геологічні природні рекреаційні ресурси – це всі типи поверхневих і підземних вод, що використовуються, або можуть використовуватися у рекреаційних цілях. Інвентаризації підлягають моря із затоками, протоками, лимани, ріки, озера, водосховища, ставки, струмки, болота, родовища мінеральних вод, свердловини, водоспади, джерела, інші об'єкти річкової мережі (табл. 3). Водойми штучного походження також доцільно включити в перелік об'єктів інвентаризації.

Таблиця 3

**Характеристика гідрологічних та гідро-геологічних ресурсів
(назва об'єкту ПЗФ)**

№ п/п	Категорії об'єктів	Назва	Основні параметри (довжина, ширина, швидкість течії, глибина та ін.	Короткий опис

Додатково можна проводити інвентаризацію ділянок водойм, де прокладені або можуть прокладатися водні маршрути, розвиватися певні види водного туризму (табл. 4).

Таблиця 4

**Характеристика водних маршрутів
(назва об'єкту ПЗФ)**

№ п/п	Назва маршруту	Загальна довжина, км	Категорія складності	Тривалість проходження	Опис маршруту

Корисно фіксувати ділянки водойм, що можуть використовуватися для підводного плавання, ахтенного спорту, сплаву на рафтах, плотах, інших плавзасобах.

Ґрунтові ресурси переважно виступають як фактор, що впливає на здійснення рекреації, наприклад, на можливості встановлення наметів, проходження туристичних маршрутів після опадів.

Серед флористичних рекреаційних ресурсів можна виділити такі, що сприймаються зорово і ті, що безпосередньо витрачаються (лікарські трави, гриби, ягоди). Аналогічно можна поділити і фауністичні ресурси на ті, що можна спостерігати без нанесення шкоди та ресурси мисливських господарств. Складаються відповідні переліки цих ресурсів.

Енергоінформаційні ресурси – отримані відчуття людини внаслідок споглядання природи, мальовничих пейзажів тощо. Можна проводити естетичну оцінку території і з урахуванням її результатів вибирати місця для створення оглядових майданчиків.

Схема опису ресурсів відповідно до форми I ДКПЗФ державного кадастру територій природно-заповідного фонду представлена в таблиці 5.

Таблиця 5

Опис об'єктів збереження відповідно до державного кадастру територій природно-заповідного фонду

Код	Категорії об'єктів	Об'єкти збереження	Назва	Опис об'єкта збереження	Одиниця виміру	Кількість

Важливе значення для комплексного визначення рекреаційної цінності території відіграють соціально-економічні ресурси, які також необхідно інвентаризувати. До них можна віднести історико-археологічні пам'ятки, (архітектурно-паркові комплекси, окремі будівлі, культові споруди), музеї (природи, краєзнавчі, під відкритим небом) та ін.

Рекреаційно-туристична діяльність в об'єктах природно-заповідного фонду повинна бути організованою, рекреаційне навантаження має розподілятися по території з наданням пріоритету природоохоронній функції.

Інвентаризація рекреаційних ресурсів дозволить оптимально планувати розвиток екологічного туризму.

Література

1. Забелина Н. М. Национальный парк. – М. : Мысль, 1987. – 170 с.
2. Кусков А. С., Голубева В. Л., Одинцова Т. Н. Рекреационная география. – М. : Флинта, 2005. – 504 с.
3. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 16 лютого 2005 р. № 67 «Про затвердження Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України».
4. Природные рекреационные ресурсы, состояние окружающей среды и экономико-правовой статус прибрежных курортов / Амирханов М. М., Лукашина Н. С., Трунев А. П. и др. / Под ред. Макарова В. Л. – М. : Экономика, 1997. – 207 с.